

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 7
2023

**Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет**

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 7

Рівне, 2023

УДК 159.923-057.875:355.4(477)

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА**Курята Назарій, здобувач ОС «магістр»
спеціальності 053 «психологія» 1 курс, РДГУ***Науковий керівник: Демчук О.О., кандидат психологічних наук, доцент*

Постановка проблеми. Війна – це завжди стресові умови, і насправді варто розуміти, що вона торкається кожного різним способом. Так, із початком лютевого повномасштабного вторгнення на територію України з боку держави-агресора багато людей мусили тікати евакуаційними залізничними чи автобусними рейсами, а також на власних автівках. Багато хто пішов до лав територіальної оборони та Збройних Сил України, щоб відбивати напади ворога, а дехто залишився вдома та нікуди не тікав попри постійні обстріли: чи то через небажання покидати дім, чи то через відсутність можливості це зробити – причини рішень, які роблять люди в сьогоденних умовах можуть бути найрізноманітніші.

Одним із провідних факторів, які впливали на прийняття тих чи інших рішень протягом усього повномасштабного вторгнення, яке триває до сьогодні, є життєстійкість людини. Під поняттям життєстійкості слід розуміти вміння людини протистояти стресу, який вона переживає, а також здатність відновлювати свій внутрішній стан після того, як вона пережила події, що травмують. Коротко кажучи, якщо людина має високий рівень життєстійкості, це означає, що, переживши події, які травмують, вона здатна пережити те, що трапилося в її житті, потім, так би мовити, зібрати себе до купи та жити далі. Людина змогла адаптуватися до тих умов, у які вона була поставлена, і, зрештою, після завершення тих чи інших подій вийшла із ситуації ще сильнішою морально, ніж раніше.

Мета дослідження полягає в узагальненні існуючих наукових положень щодо визначення «життєстійкості» й розгляду особливості реалізації життєстійкості в умовах війни у сучасних українських студентів.

Окремою темою, в якій питання життєстійкості відіграє важливу роль, є навчальний процес в умовах ведення війни, а радше вжиття всіх можливих заходів для того, щоб цей процес мав змогу бути продовженим під час війни. Війна вплинула на навчальний процес усіх здобувачів освіти: і школярів, і студентів.

Руйнування закладів освіти, втрата обладнання для навчання, нестача викладацького персоналу – це все зумовлює негативний вплив на навчальний процес і на студентів зокрема. Більш ніж половина закладів вищої освіти продовжують надавати свої послуги в онлайн-форматі. Якщо студенти вимушено знаходяться не в місці проведення навчання, заклади вищої освіти забезпечують можливість навчання дистанційно. З усім тим, кількість студентів у закладах вищої освіти під час повномасштабного вторгнення стала доволі мінливою цифрою: станом на серпень 2022 року у 129 закладах освіти було нараховано 2562 нових студентів, але водночас було зафіксовано те, що 24 000 студентів не повернулися до навчання, починаючи від 24 лютого 2022 року. Деякі ж навіть в умовах перебування закордоном або не на місці навчання продовжили навчальний процес та адаптовуються до «нового життя».

Причини неповернення студентів до навчання можуть бути найрізноманітніші: у багатьох, особливо сьогодні, існує проблема відсутності відключення до Інтернету (79% студентів), погіршення безпекової ситуації в місцях навчання (46%), а також відсутність технічних засобів для участі в навчальному процесі (39%). Велика проблема сьогодні для багатьох осіб, які вимушено покинули свої домівки, - це відсутність заробітку. Близько 30% студентів покинули навчання через потребу заробляти на життя для себе та своєї сім'ї. Дотичною до грошей причиною неповернення до навчання є неможливість сплачувати за надання університетом освітніх послуг протягом навчального семестру. Водночас спостерігається тенденція стосовно ймовірності повернення студентів до навчання, оскільки багато з них взяли академічну відпустку, щоб продовжити навчання в наступному році. Зокрема так вчиняли й ті, хто не могли заплатити за навчання.

Так, можна побачити, що студентство України приймало рішення про залишення навчання чи його продовження, базуючись на різних факторах, а не лише виходячи суто зі своєї життєстійкості. Хтось, переживши жахи військових дій, попри все намагається продовжувати навчальний процес, а хтось у силу різних причин припиняє його та вирішує дати собі принаймні рік для адаптації, а потім повернутися до навчання. Життєстійкість кожного студента прямо впливала на ті чи інші рішення студента, оскільки пережиті стресові події переробляються людиною на основі її життєстійкості. Життєстійкість являє собою каталізатор поведінки, яка дозволяє трансформувати негативний досвід у нові можливості. Звідси випливає, що чим краще виражена життєстійкість студентів у юнацькому віці, тим менше вони схильні до емоційного реагування в критичних ситуаціях, тобто вираження гніву, злості, страху, безсилля, та до активної агресії як форми поведінкового реагування [1, с. 105].

Життєстійкість – це потужний ресурс подолання життєвих труднощів. Це пояснюється тим, що в той час, коли людина стикається із якоюсь життєвою ситуацією, то її соціально-психологічний світ трансформується, але всередині кожної людини є внутрішній ресурс, який допомагає їй впоратися із критичними ситуаціями в житті. Цим ресурсом і є життєстійкість. Безумовно, важка життєва ситуація зумовлює велику кількість стресу й переживань, але з їх допомогою людина отримує особистісне зростання, а також у неї може розкритися індивідуальність в особистості, яка переломлюється через яку-небудь критичну ситуацію. Такими складними ситуаціями для українського студентства були різні події: окупація, обстріли, смерть близьких, втрата друзів тощо. Усе це, ясна річ, буквально вибиває зі звичного ритму життя. Через такі ситуації випробовувалася й випробовується досі їх життєстійкість [2, с. 79-80].

Попри це студенти знаходять різні шляхи виходу із ситуацій. Хтось бере академічну відпустку, хтось їде за кордон та шукає можливості, зокрема освітні, там, а хтось знаходить інше рішення. Так, до прикладу, згідно з опитуванням, проведеним серед студентів Львівської політехніки, левовій частці студентів було важко вчитися так, як раніше. Однак студенти львівського ЗВО поділилися, що значною мірою взяти себе в руки їм допомогло звичайне планування свого дня, яке допомагало сконцентруватися на наявних задачах і таким чином поступово адаптуватися до нових умов – умов воєнного стану [3].

Отже, можна зробити висновок, що кожна людина за все своє життя гарантовано знаходиться в якій-небудь критичній ситуації. У таких випадках перевіряється життєстійкість людини як основний ресурс людини для подолання тих чи інших перешкод у стресових ситуаціях. З початком повномасштабного вторгнення розпочалося випробування для життєстійкості всього українського населення, оскільки кожен українець відчув війну на собі певним чином.

Особливо проблемним питанням в умовах війни постало забезпечення навчального процесу, а саме в закладах фахової передвищої та вищої освіти. Держава-агресор цілеспрямовано руйнувала освітню інфраструктуру багатьох українських регіонів і робить це до сьогодні. Студенти, які навчаються в цих закладах, відреагували на війну по-різному: хтось поїхав за кордон, хтось пішов до лав Збройних Сил чи територіальної оборони, хтось намагався якомога швидше знову продовжити навчальний процес, хтось «випав із життя», хтось опинився в окупації. Це все стресові ситуації, які перевіряли їх життєстійкість, яка є внутрішнім ресурсом людини під час трансформації її соціально-психологічного світу. Деякі студенти впоралися із цим випробуванням, деякі мають із ним справу й досі. Це абсолютно нормально, адже в кожного різний рівень життєстійкості, тому варто пам'ятати, що комусь потрібно просто більше часу, щоб прийняти критичну ситуацію та пережити її, оскільки всі люди індивідуальні за своєю сутністю і не можуть бути однаковими.

Список використаних джерел

1. Кравчук С.Л. Особливості життєстійкості як фактора психологічної пружності особистості юнацького віку в умовах воєнного конфлікту. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*. Вип. 1. Том 1. С. 99-105.

2. Кондратюк С.М. Життєстійкість як ресурс подолання життєвих труднощів в умовах війни. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 4. С. 78-83.

3. Як війна вплинула на якість навчання студентів Львівської політехніки? URL: <https://lpnu.ua/news/yak-viina-vplynula-na-iakest-navchannia-studentiv-lvivskoi-politekhniky>

УДК [316.61:008] : 314.151.3-054.73

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ У ЧУЖІЙ КРАЇНІ

Лаврук Людмила, здобувачка ОС «бакалавр»

спеціальності 053 «Психологія», 3 курс, РДГУ

Науковий керівник: Дзеджера О.В., старший викладач

Постановка проблеми. Сьогодні Україна внаслідок війни переживає чи не найбільшу міграційну кризу в своїй історії у зв'язку із великою кількістю вимушених переселенців з України, які за останній рік заповнили країни Європи. Згідно статистики Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) станом на 19 липня 2022 року з України виїхало 9 567 033 осіб. До транскордонних переміщень, які можуть носити м'ягкий характер і не можуть вважатись підтвердженням стійкого повернення відносяться 3 793 403 особи. Якщо порівняти січень і серпень 2022 то, майже за пів року війни чисельність тих, хто живе і працює в Україні, зменшилася на 6,7 млн. з них частина виїхала за кордон, частина потрапила в окупацію [2].

Говорячи про переміщених осіб за межі країни не можливо не згадати про їх адаптацію у чужій країні. Так, психолого-педагогічні аспекти адаптації людей різного віку до нових умов розглядалися в працях Л. Галігузової, Т. Жаровцевої, О. Кононко, С. Мещерякової, Л. Царгородцевої, та ін. Умови забезпечення позитивної адаптації простежуються в дослідженнях Н. Ватутіної, Р. Калініної, Т. Науменко. Питанням соціальної комунікації, адаптації особистості та населення України до кризових умов займалися А.Ручка, О.Злобіна, В.Тихонович, А.Донченко, Ю.Саєнко, В.Тарасенко, В.Шудло, О.Якуба та ін.

У психологічній літературі проблема дезадаптації вивчалась на різних рівнях – від розкриття змісту поняття (М. Варій, Ф. Березін, О. Скрипниченко), до виявлення особливостей її прояву в різних видах діяльності та чинників, які детермінують цей процес в тих чи інших умовах (О. Мороз, М. Раттер).

Мета дослідження – проаналізувати психологічні особливості міжкультуральної адаптації переселенців у чужій країні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтерес до проблеми міжкультуральної адаптації з'явився в психологічній науці ще на початку ХХ століття. Поняття акультурація визначене вченими Р. Редфілдом, Р. Лінтоном, М. Херсковіцем і трактується як результат тривалого безпосереднього контакту груп з різними культурами, який змінює паттерни культури даних груп.

Хворобу нудьги за батьківщиною досліджували ще у ХVII столітті. Саме її швейцарський лікар І. Хофер назвав ностальгією. Сучасні дослідники, зокрема Т. Стефаненко, Н. Лебедева, Л. Орбан-Лембрик, Ю. Платонов, В. Крисько та інші, психологічну акультурацію здебільшого розглядають як входження індивіда в нову для нього культуру, що супроводжується зміною його ціннісних орієнтацій, рольової поведінки, соціальних установок.

На думку вище названих вчених, найважче процес міжкультурної адаптації відбувається в переселенців, яким потрібно вивчити і звикнути до іншої культури і стати повноцінним громадянином певної країни.

Kalervo Oberg виділяє чотири стадії стадій адаптації переселенця («U-крива адаптації»):

ЗМІСТ

Артемук О. Вплив стресу на самопочуття людини та її життєдіяльність	3
Баранович І. Вікові особливості прояву страхів у дітей молодшого шкільного віку...	5
Басалига Т. Посттравматичний стресовий розлад у учасників збройних конфліктів...	7
Болюх Н. Вплив емоцій на психічне здоров'я особистості.....	10
Боровець А. Проблема розвитку особистості в молодшому шкільному віці.....	13
Боса-Мірявець М. Психологічна готовність майбутніх педагогів до професійної діяльності.....	16
Босий-Мірявець В. Комунікативна культура педагога: психологічний вимір.....	20
Бугайчук І. Психокорекція нейрофізіологічних зв'язків у дітей з особливими освітніми потребами.....	23
Гавін Б. Особливості прояву психологічного стресу у людини.....	25
Гонтаренко В. Механізми психологічного захисту дітей.....	28
Гончарук А. Психологічні особливості спілкування у підлітковому віці.....	30
Горбатюк О. Методичні аспекти профілактики девіантної поведінки підлітків	33
Гудовсек С., Павелків Р. Сутність поняття «безпека життєдіяльності» з точки зору психологічної науки.....	34
Дем'янюк В. Психологічний зміст емпатії в контексті морального розвитку молодшого школяра.....	37
Дивульська К., Юрчук О. Особливості роботи психолога у школі в умовах воєнного стану.....	40
Єфімова М. Психологічні особливості дітей вимушених переселенців.....	42
Загородський Д. Психологічні чинники прояву любові у подружніх парах.....	44
Каверіна Б. Особливості конфліктної поведінки у підлітковому віці.....	47
Климчук І. Психологічні особливості емоційної стійкості студентів у період кризи...	52
Ковальчук О., Аладько Т., Ковальчук С. Соціально-психологічні причини поширення алкоголізму в середовищі підлітків.....	55
Ковальчук О., Назарець Л. Особливості дистанційного навчання в системі вищої освіти: недоліки та переваги.....	58
Коренко Д. Психологічні особливості поведінки обдарованих дітей.....	62
Корчака Ф., Корчакова Н. Вплив військової агресії на розвиток національної ідентичності української молоді	65
Котляр О. Психологічні особливості переживання самотності в юнацькому віці.....	66
Кривко М. Вплив сучасної іграшки на психічний розвиток дитини дошкільного віку.	68
Кулакова О. Використання інтерактивних платформ у навчанні іншомовної лексики	72
Курята Н. Вплив війни на життєстійкість українського студентства.....	75
Лаврук Л. Психологічні особливості міжкультурної адаптації переселенців у чужій країні.....	77
Мартюченко К. Креативність як фактор успішної самореалізації особистості.....	80
Мисько Є. Шкільна тривожність підлітків як соціально-психологічна проблема.....	83
Мотруніч І., Юрчук О. Використання інноваційних технологій у процесі фізичного виховання дошкільників.....	86
Нікішина Д. Рефлексія як фактор подолання фрустраційних ставнів у студентів.....	88
Оборська А. Дослідження впливу арт терапії у процесі психологічної корекції девіантної поведінки поранених військовослужбовців під час реабілітації.....	92

Павелків В. Сучасні реалії та їх вплив на розвиток агресивної та деструктивної поведінки молоді.....	93
Парчук Т. Психологічна готовність молоді до сімейного життя.....	96
Подлящук О. Психологічні особливості прояву емоційного вигорання у педагогів....	97
Приступлюк С. Психокорекція агресивної поведінки підлітків засобами арттерапії...	101
Пшенична Л. Феномен харизми та його вплив на міжособистісну взаємодію.....	103
Ряба Л. Фактори формування самооцінки в підлітковому віці.....	106
Сабат Є. Особливості феномена прокрастинації у студентському середовищі.....	108
Семенюк В. Психологічний супровід дітей раннього віку із загальною затримкою мовленнєвого розвитку.....	111
Сизов С. Теоретичний аналіз психологічної реабілітації осіб з алкогольною залежністю.....	112
Стащук А. Особливості використання арт терапії в роботі з молодшими школярами..	113
Тарасюк Л. Музика як чинник впливу на психічний стан особистості.....	116
Тимчак С. Інформаційна гігієна під час війни.....	118
Ткачук О. Соціально-психологічні аспекти сугестивності як фактору узалежнених форм поведінки в юнацькому віці.....	120
Українець В. Віра дітей у Збройні Сили України.....	123
Федорович Р., Опанасюк І. Методи арттерапії як засіб корекції сімейних відносин.....	125
Холод Ю. Формування національної гідності дітей дошкільного віку як проблема дошкільної освіти.....	127
Хома О. Soft skills як феномен професійної компетентності сучасного психолога.....	129
Чорноус Я. Психологічні особливості прояву ейджизму в студентській молоді: теоретичний аспект.....	131
Шевчук В. Соціально-психологічні аспекти дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, що перебувають у складних життєвих обставинах.....	134
Шепель Т. Проблема емоційного вигорання лікарів.....	137
Шишка А., Юрчук О. Адаптивне фізичне виховання як засіб корекції психомоторних порушень у дошкільників із заїкуватістю.....	139
Яковець О. Особливості процесу соціальної адаптації дітей з аутизмом.....	142
Якубовська М. Психологічні особливості формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах.....	145
Яремчук Ю. Статистичні особливості виникнення захворюваності на ПТСР у військовослужбовців.....	149
Ярмошевич В. Експериментальне дослідження використання методу казкотерапії у роботі з дітьми в умовах війни.....	150